

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОРГІВЛІ ТА КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ECONOMIC SECURITY OF A TRADING ENTERPRISE IN THE SYSTEM OF TRADE AND COMMERCIAL ACTIVITY ORGANISATION

УДК 339.166.8

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.4-13>Сатир Л.М.¹

д.е.н., професор,
завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Білоцерківський національний
аграрний університет

Кепко В.М.²

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Білоцерківський національний
аграрний університет

Стаднік Л.І.³

к.е.н., доцент,
доцент кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Білоцерківський національний
аграрний університет

Satyr Larisa

Bila Tserkva National Agrarian University

Kepko Valentyna

Bila Tserkva National Agrarian University

Stadnik Leonid

Bila Tserkva National Agrarian University

У статті розглянуто питання щодо організації заходів економічної безпеки торговельного підприємства при реалізації процесів торгівлі й комерційної діяльності. У ході дослідження зазначено, що торговельні підприємства формують один з ключових базисів економічного сектору України. До повномасштабного вторгнення росії в Україну підприємства торговельної сфери показали позитивну динаміку товарообороту. Але в кризових умовах, викликаних воєнним станом, для підприємств сфери торгівлі виникли певні небезпеки й загрози, зокрема для торговельної й комерційної діяльності, негативний вплив яких, потрібно своєчасно виявляти та мінімізувати. Тому, для забезпечення розвитку сфери торгівлі та з метою підвищення рівня торговельної й комерційної діяльності торговельних підприємств, в систему стратегічного менеджменту варто впроваджувати заходи з економічної безпеки. У ході дослідження дано визначення поняттю «економічна безпека торговельного підприємства». Окреслено та розглянуто фактори економічної безпеки торговельного підприємства. Здійснено аналіз структурних елементів системи забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства. Визначено заходи управлінсько-організаційного, матеріального (ресурсного) та законодавчо-нормативного характеру для забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства. Запропоновано методіку забезпечення економічної безпеки в системі організації торгівлі та комерційної діяльності торговельного підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, торгівля, комерційна діяльність, торговельна діяльність, торговельне підприємство.

The article considers the issues of organisation of measures of economic security of a trading enterprise during the implementation of trade and commercial activities. In the course of the study, it was noted that trade activity allows to support domestic producers, increase their competitiveness, and contribute to the overall economic structure of the country. It is specified that trade enterprises form one of the fundamental basis of the economic sector of Ukraine. Prior to Russia's full-scale invasion to Ukraine, trade enterprises showed positive turnover dynamics. Nevertheless, in the crisis conditions caused by martial law, certain dangers and threats have arisen for trade enterprises, in particular for trade and commercial activities, the negative impact of which must be timely identified and minimised. Therefore, in order to ensure the development of the trade sector and to increase the level of trade and commercial activity of trade enterprises, economic security measures should be embedded into the strategic management system. While writing the article the following methods have been used: logical method – for formation of the definition of the term «economic security of a trade enterprise»; abstract and logical method – for theoretical generalisation and formulation of conclusions; analytical method – for analysis of structural elements of the system of ensuring economic security of a trade enterprise; methods of synthesis – for determination of measures of managerial, organisational, material and regulatory nature for ensuring economic security of a trade enterprise. In the course of the study, there has been defined the concept of «economic security of a trade enterprise». The factors of economic security of a trade enterprise are outlined and considered. The article analyses structural elements of the system of ensuring economic security of a trade enterprise. The measures of managerial and organisational, material (resource), legislative and regulatory nature for ensuring the economic security of a trade enterprise have been defined. A methodology for ensuring economic security in the system of trade organisation and commercial activity of a trade enterprise has been proposed.

Key words: economic security, trade, commercial activity, trading activity, commercial enterprise.

Постановка проблеми. Торговельна діяльність дає змогу підтримати вітчизняних виробників, підвищити рівень їх конкурентоспроможності, внести прибуток в загальноекономічну структуру країни.

Торговельні підприємства формують один з ключових базисів економічного сектору України. До повномасштабного вторгнення росії в Україну підприємства торговельної сфери показали позитивну динаміку товарообороту. Так, за даними Державної служби статистики, станом на 2021 р., підприємства у сфері торгівлі становили 36,7% від загальної кількості усіх суб'єктів господарювання [1].

У 2021 р. сектор торгівлі демонстрував позитивну динаміку. За оцінками Мінекономіки зростання обсягів випуску внутрішньої торгівлі становило 1,1% (0,9% у січні 2021 р., 2,5% у січні-лютому 2020 р.). Основний внесок у розвиток галузі продовжував забезпечувати роздрібний сегмент ринку (1,6 в.п.) зі зростанням – на 4,6% (п/п) в умовах розширення споживчого попиту та пристосованості галузі до ведення діяльності в умовах перманентних обмежень та заборон. Водночас, оптовий сегмент ринку, динаміку якого, визначало зниження попиту з боку окремих промислових виробників, у січні-лютому продемонстрував падіння на 0,8%

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0040-6863>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6432-7211>

³ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9657-2350>

(на 0,6% у січні 2021 р., на 2,6% у січні-лютому 2020 р.) з внеском до загального обсягу – «мінус» 0,7 в.п.» [2, с. 11]. Обсяг роздрібної торгівлі у 2021 році зріс на 10,9%, але через війну сфера торгівлі зазнає збитків, які становлять вже 50 млрд грн на початок червня 2022 р. [3].

Але наразі, в кризових умовах, викликаних воєнним станом, для підприємств сфери торгівлі виникли певні небезпеки й загрози, зокрема й для торговельної й комерційної діяльності, негативний вплив яких, потрібно своєчасно виявляти та мінімізувати.

Тому, для забезпечення розвитку сфери торгівлі та з метою підвищення рівня торговельної й комерційної діяльності торговельних підприємств, на нашу думку, в систему стратегічного менеджменту варто впроваджувати заходи з економічної безпеки. Враховуючи вищезазначений аспект, дане питання є актуальним і потребує детального вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженням питання організації безпеки на рівні підприємств, зокрема й у сфері торгівлі, займалися багато вчених-науковців. Так, науковці Колодяжна І. та Букріна К. зазначають, що «В сучасних умовах проблема економічної безпеки є актуальною, оскільки підприємства працюють в умовах різних зовнішніх та внутрішніх ризиків, а конкурентне середовище приховує численні погрози. Ця обставина вимагає від суб'єктів управління підприємством побудови комплексної системи, спрямованої на підвищення рівня економічної безпеки. Сучасна кризова ситуація та процеси модернізації країни обумовлюють ведення цілеспрямованої діяльності у сфері забезпечення економічної безпеки підприємств» [4, с. 135].

Сосновська О. та Житар М. вважають, що «виникнення категорії економічної безпеки підприємства та зростаюча актуальність її сучасних досліджень пов'язана, насамперед, з існуванням великої кількості загроз, які необхідно враховувати у ході прийняття управлінських рішень» і зазначають, що «від здатності підприємства оперативно та ефективно нейтралізувати можливі загрози буде залежати рівень його економічної безпеки та стійкість функціонування в умовах невизначеності» [5, с. 129].

Сисоліна Н. вказує, що «В сучасних умовах система економічної безпеки підприємства повинна бути одним з головних елементів стратегічного управління підприємством. Зважаючи на це керівництву підприємств необхідно потурбуватись про інформаційно-аналітичне, інноваційне та стратегічне забезпечення належного рівня їх економічної безпеки не лише в поточному періоді, а й у наступних. Проведення зваженої обґрунтованої політики в області економічної безпеки підприємства є надзвичайно актуальним завданням на

сучасному етапі захисту українських економічних інтересів [6, с. 5].

Ситник Г., Блакита Г., Гуляєва Н. та ін. вважають, що «Економічна безпека – це стан підприємницької діяльності, що визначається складним комплексом чинників, при якому зберігається його здатність до збалансованого розвитку та забезпечує економічну безпеку, конкурентоспроможність держави та добробут нації» [7, с. 11].

«Економічна безпека підприємства» – діяльність підприємств як суб'єктів господарювання з формування, застосування та розвитку системи економічного убезпечення від внутрішніх та зовнішніх загроз їх ефективного функціонування та розвитку, а також її основні завдання» вважає Ярмач О. [8, с. 5].

«Економічна безпека – найважливіша якісна характеристика економічної системи, яка визначає її здатність підтримувати нормальні умови функціонування; стійке забезпечення ресурсами та розвиток, а також послідовну реалізацію економічних інтересів» вважає когорта науковців Живко З., Черевко О., Зачосова Н., Живко М., Баворовська О., Занора В. [9, с. 4].

Бабіна Н. під економічною безпекою підприємства розуміє «такий стан його функціонування, за якого забезпечується неодмінний розвиток у відповідності до заздалегідь визначених (задекларованих) цілей і завдань; спроможність зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз; здатність задовольняти потреби зацікавлених агентів» [10].

Ярославський А., розглянувши сутність та рівні економічної безпеки, зазначає «що економічна безпека підприємства є однією з найважливіших складових елементів безпеки, оскільки процес ефективного функціонування та розвитку вітчизняних підприємств залежить від їх здатності протистояти негативним проявам зовнішнього та внутрішнього середовища, що особливо актуалізується в умовах складної політичної та економічної ситуації, а забезпечення стабільної діяльності підприємства дозволить підвищити рівень економічної безпеки громадян, регіону та держави в цілому» [11, с. 24].

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у вивченні питання щодо організації заходів економічної безпеки торговельного підприємства при реалізації процесів торгівлі й комерційної діяльності.

Зважаючи на мету, ключовими **завданнями дослідження** є: визначення дефініції «економічна безпека торговельного підприємства»; окреслення факторів економічної безпеки торговельного підприємства; аналіз структурних елементів системи забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства; побудова ефективної безпекової методики для визначення рівня економічної

безпеки в системі організації торгівлі та комерційної діяльності торговельного підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною метою діяльності будь-якого підприємства є отримання прибутку. Але даний процес неможливий без застосування заходів економічної безпеки. Економічна безпека підприємства є безперервно функціонуючим процесом, який гарантує стабільність та сталість економічного середовища.

Сучасне нестабільне соціально-економічне становище у світі та в країні має значний негативний вплив на підприємства торгівлі, які є чутливими до дестабілізуючих зовнішніх та внутрішніх факторів. Для ефективного функціонування та подальшого розвитку підприємств торгівлі за несприятливих умов навколишнього середовища, має постійно підтримуватися необхідний рівень їх економічної безпеки [12, с. 650].

Під економічною безпекою торговельного підприємства варто розуміти певний рівень захищеності його інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз. Рівень економічної безпеки формується та забезпечується системою менеджменту та працівниками підприємства на основі реалізації комплексу заходів економічного, фінансового, правового, організаційного, соціально-психологічного, інженерного та техніко-технологічного характеру, та стосується, зокрема й питань організації комерційної діяльності.

При визначенні рівня економічної безпеки торговельного підприємства варто брати до уваги такі фактори:

- своєчасність: показник рівня небезпек та заходи безпеки мають відповідати вимогам часу і носити динамічний характер;

- критичність ситуації: внутрішні загрози за рівнозначністю відповідають зовнішнім загрозам;

- відповідність правовим нормам: система забезпечення економічної безпеки підприємства повинна відповідати нормативно-законодавчим положенням правової діяльності та взаємодіяти на постійні основі з державою в питаннях забезпечення національної безпеки.

«Базовий рівень економічної безпеки проявляється у забезпеченні високої ефективності роботи, фінансової стійкості, незалежності та конкурентоспроможності підприємства як основного об'єкта соціально-економічної системи і визначається можливістю повноцінної реалізації усіх функцій суб'єкта господарювання, забезпеченням усіма необхідними ресурсами та їх використанням у виробничо-господарській діяльності» [11, с. 22].

Економічна безпека торговельного підприємства забезпечується заходами управлінсько-організаційного, матеріального (ресурсного) та законодавчо-нормативного характеру (рис. 1).

Метою цих заходів є вироблення безпекових кроків для визначення, попередження, локалізації та припинення можливих негативних наслідків, що зможуть призвести до припинення подальшої діяльності підприємства.

Управлінсько-організаційні заходи – гарантії, створені з урахуванням розробки та підтримки необхідного рівня системи менеджменту та передбачають визначення та усунення загроз для комерційної діяльності торговельного підприємства.

Матеріально-ресурсні заходи – гарантії, що формуються на основі структурування та раціонального й ефективного застосування ресурсного потенціалу підприємства, зважаючи на виявлені джерела загроз

Рис. 1. Структурні елементи системи забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства

Джерело: складено авторами на основі проведеного дослідження

джерела загроз. Такі заходи передбачають запобігання (локалізацію) збитків, розширення спектру умов та можливостей для здійснення комерційної діяльності торговельного підприємства.

Заходи законодавчо-нормативного характеру – гарантії щодо правового забезпечення комерційної діяльності торговельного підприємства, які передбачають формування комплексу ефективної та юридично обґрунтованої взаємодії із бізнес-партнерами.

Варто зазначити, що правові норми визначають зміст, правила та політику діяльності підприємства щодо забезпечення його економічної безпеки. Дані норми поєднуються з низкою заходів, пов'язаних із встановленням та підтримкою нормативно-правового балансу, що забезпечить необхідний правовий базис реалізації комерційної діяльності та розвиток системи безпеки торговельного підприємства.

Варто зауважити, що комерційна діяльність торговельного підприємства передбачає вирішення широкого спектру організаційних питань, правових та економічних проблем, врахування значної кількості технічних та кадрових аспектів.

Отже, менеджмент процесів комерційної діяльності торговельного підприємства є важливим елементом його ефективності. Тому, при визначенні заходів із забезпечення економічної безпеки торговельного підприємства варто враховувати спектр його ділових зв'язків та контрагентів: клієнтів, постачальників, кредиторів тощо. Саме в рамках зовнішніх та внутрішніх торговельних зв'язків у процесі здійснення комерційної діяльності й виникають та реалізуються загрози для економічної безпеки підприємства.

Для ефективного управління процесами економічної безпеки на торговельному підприємстві та з метою визначення, розробки й реалізації заходів безпеки, які нейтралізуватимуть ризики торговельної і комерційної діяльності, необхідна ефективна безпекова методика.

«Для оцінювання стану економічної безпеки застосовується система показників, за пороговим значенням яких визначають стан економічної безпеки розглянутого об'єкта. За невідповідності допустимим значенням відбувається формування негативних, руйнівних тенденцій щодо економічної безпеки» [4, с. 136]. На нашу думку, методика визначення рівня економічної безпеки торговельного підприємства повинна формуватися на комплексі показників (індикаторів) економічної безпеки: показник фінансової діяльності; показник збутової діяльності; показник техніко-технологічної складової; показник рівня кадрового потенціалу (рис. 2).

Показники (індикатори) для розрахунку рівня економічної безпеки визначаються шляхом експертного аналізу ключових принципів діяльності торговельного підприємства. Від складу та точності показників залежить рівень достовірності даних економічної безпеки підприємства.

«Метою оцінки економічної безпеки підприємства є своєчасне визначення рівня економічної безпеки функціональних складових та інтегрального індексу економічної безпеки, що дозволить приймати обґрунтовані управлінські рішення, вносити корективи у стратегію розвитку підприємства, мінімізувати негативні прояви економічних ризиків та загроз, що сприятиме сталому і максимально ефективному функціонуванню та забезпечить високий потенціал розвитку бізнесу» [11, с. 143].

Показник фінансової діяльності	• коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт фінансового важеля, запас фінансової стійкості
Показник збутової діяльності	• коефіцієнт рентабельності продажів, коефіцієнт рентабельності активів, рівень рентабельності основної діяльності, коефіцієнт співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності активів
Показник техніко-технологічної складової	• фондодіддача, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів
Показник рівня кадрового потенціалу	• коефіцієнт рівня заробітної плати, коефіцієнт кадрової стабільності, коефіцієнт плинності кадрів, продуктивність праці

Рис. 2. Індикатори визначення рівня економічної безпеки торговельного підприємства

Джерело: складено авторами на основі проведеного дослідження

Методика визначення рівня економічної безпеки торговельного підприємства містить такі кроки (рис. 3):

- оцінка бухгалтерського балансу та іншої доступної інформації з метою аналізу зібраної сукупності індикаторів економічної безпеки;
- поділ показників економічної безпеки та визначення їх приналежності до певної групи показників – фінансові, кадрові, технічні тощо;
- встановлення порогових значень для показників (індикаторів) економічної безпеки;
- розрахунок інтегрального показника для кожної класифікаційної групи індикаторів;
- визначення та аналіз «слабких місць» в діяльності торговельного підприємства;
- розрахунок критичного показника (зведеного коефіцієнта), значення якого рангує показники (від критичного до мінімального) ризиків та небезпек;
- розробка комплексу заходів із забезпечення економічної безпеки процесів організації торгівлі та комерційної діяльності;
- формування та реалізація стратегії розвитку підприємства.

Застосування даної методики дасть змогу:

- своєчасно виявити ризики, можливі загрози в системі організації торгівлі та комерційної діяльності;
- оцінити рівень економічної безпеки;

– розробити дієвий механізм нейтралізації загроз в діяльності торговельного підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, кризові ситуації, які виникають на ринку в умовах невизначеності та фінансової нестабільності, створюють небезпеку для процесів організації торгівлі та комерційної діяльності торговельного підприємства. За таких умов, особливого значення набуває розробка заходів з економічної безпеки, оскільки вони дають змогу виявити дестабілізуючі фактори, що можуть негативно впливати на діяльність торговельного підприємства.

Беручи до уваги фактори та результати методики визначення рівня економічної безпеки, торговельне підприємство має змогу розробляти ефективну систему управлінських рішень, у процесі якої діагностуватиме й мінімізуватиме вплив небезпек, зокрема й на подальшу торговельну та комерційну діяльність.

Використовуючи запропоновану методику визначення рівня економічної безпеки, торговельне підприємство, на основі аналізу показників (індикаторів) економічної безпеки, матиме змогу визначити негативні тенденції та ризики зовнішнього і внутрішнього середовища, а також провести діагностику всього спектра заходів щодо зниження рівня загроз що становлять економічної небезпеку. Дана методика базується на заходах

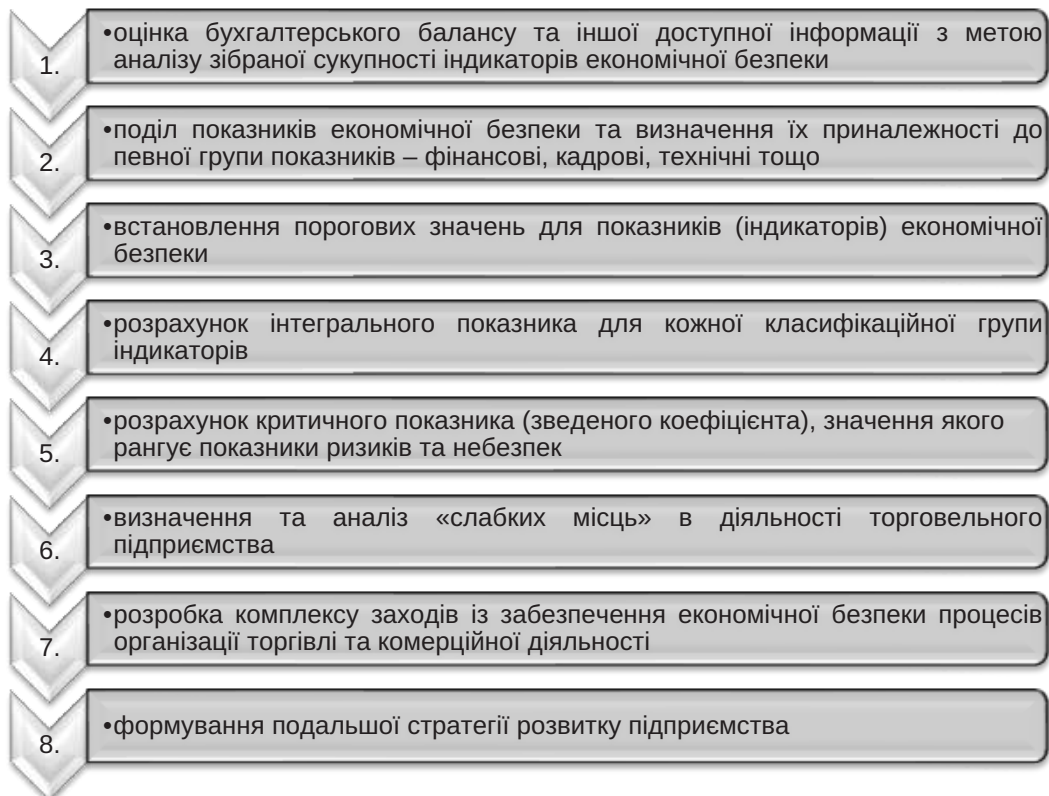

Рис. 3. Схема реалізації методики визначення рівня економічної безпеки торговельного підприємства

Джерело: складено авторами на основі проведеного дослідження

управлінсько-організаційного, матеріального (ресурсного) та законодавчо-нормативного характеру, враховує технічні, ринкові та правові ознаки, дає змогу контролювати динаміку та тенденції змін, що відбуваються у процесах торгівлі та комерційної діяльності торговельного підприємства, які можуть вплинути на його подальшу діяльність.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 30.03.2023).
2. Огляд економічної активності (підсумки лютого 2021 року). Внутрішня торгівля. Міністерство економіки України. С. 1–18. URL: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hqTQ15wCOhsJ:https://www.me.gov.ua/Documents/Download%3Fid%3D68c5cc03-4fdb-4f55-8d7e-5383844f17f6&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (дата звернення: 30.03.2023).
3. Пашкуда Т., Афенді А. Напрями розвитку торгівлі в Україні в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 43. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1759> doi: 10.32782/2524-0072/2022-43-73 (дата звернення: 30.03.2023).
4. Колодяжна І. В., Букріна К. А. Економічна безпека в системі сталого функціонування підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23. Ч. 1. С. 135–140.
5. Сосновська О. О., Житар М. О. Економічна безпека підприємства: сутність та ознаки забезпечення. *Облік і фінанси*. 2018. № 3 (81). С. 124–132.
6. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства. Кіровоград: КНТУ, 2014. 226 с.
7. Ситник Г. В., Блакита Г. В., Гуляєва Н.М. та ін. Економічна безпека підприємництва в Україні: монографія. Київ: КНТЕУ, 2020. 284 с.
8. Ярмач О.В. Економічна безпека підприємства. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2020. 92 с.
9. Живко З. Б., Черевко О.В., Зачосова Н. В., Живко М. О., Баворовська О. Б., Занора В. О. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства. Черкаси: Вид-ць Чабаненко Ю. А., 2019. 120 с.
10. Бабіна Н. О. Економічна безпека підприємства в умовах викликів посткризового розвитку. *Ефективна економіка*. 2013. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2484> (дата звернення: 30.03.2023).
11. Ярославський А. О. Формування механізму управління економічною безпекою підприємств: дис. ... д-ра філософії в галузі знань 051 – економіка. Вінницький національний аграрний університет. Вінниця, 2020. 221 с.
12. Шуміло О. С. Системний підхід під час дослідження економічної безпеки підприємства роздрібною торгівлю. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 5. С. 650–653.

REFERENCES:

1. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed March 30, 2023).
2. Ohliad ekonomichnoi aktivnosti (pidsumky liutoho 2021 roku) [Review of economic activity (results of February 2021). Domestic trade. Vnutrishnia torhivlia]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. P. 1–18. Available at: <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:hqTQ15wCOhsJ:https://www.me.gov.ua/Documents/Download%3Fid%3D68c5cc03-4fdb-4f55-8d7e-5383844f17f6&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (accessed March 30, 2023).
3. Pashkuda, T. & Afendi, A. (2022) Napriamy rozvytku torhivli v ukraini v umovakh voiennoho stanu [Directions of development of trade in Ukraine in the conditions of martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 43. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1759> doi: 10.32782/2524-0072/2022-43-73 (accessed March 30, 2023).
4. Kolodiazna, I. V. & Bukrina, K. A. (2019) Ekonomichna bezpeka v systemi staloho funktsionuvannia pidpriemstva [Economic security in the system of sustainable functioning of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Ser.: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, vol. 23, no. 1, pp. 135–140 [in Ukrainian].
5. Sosnovska, O. O. & Zhytar, M. O. (2018) Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta oznaky zabezpechennia [Economic security of the enterprise: essence and signs of provision]. *Oblik i finansy*, vol. 3, no. 81, pp. 124–132 [in Ukrainian].
6. Sysolina, N. P. (2014) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic security of the enterprise]. Kirovohrad: KNTU [in Ukrainian].
7. Sytnyk, H. V., Blakyt, H. V. & Huliaieva, N. M. ta in. 2020. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva v Ukraini* [Economic security of entrepreneurship in Ukraine]: monohrafiia. Kyiv: KNTU [in Ukrainian].
8. Yarmak, O. V. (2020) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva* [Economic security of the enterprise]. Kharkiv: Nats. yuryd. un-t im. Yaroslava Mudroho [in Ukrainian].
9. Zhyvko, Z. B., Cherevko, O. V., Zachosova, N. V., Zhyvko, M. O., Bavorovska, O. B., & Zanora, V.O. (2019) *Orhanizatsiia ta upravlinnia systemoiu ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [Organization and management of the economic security system of the enterprise]. Cherkasy: Vyd-ts Chabanenko Yu. A. [in Ukrainian].
10. Babina, N. O. (2013) *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva v umovakh vyklykiv postkryzovoho rozvytku. Efektyvna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2484> (accessed March 30, 2023).
11. Yaroslavskiy, A. O. (2020) *Formuvannia mekhanizmu upravlinnia ekonomichnoi bezpekoiu pidpriemstv* [Formation of the economic security management mechanism of enterprises], (PhD Thesis), Vinnytskyi natsionalnyi ahrarnyi universytet. Vinnytsia [in Ukrainian].
12. Shumilo, O. S. (2015) Systemnyi pidkhid pid chas doslidzhennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva rozdrubnoi torhivli [A systematic approach during the study of the economic security of a retail enterprise]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 5, pp. 650–653 [in Ukrainian].